

אגיש מקע ווארט

גליון תשס"ג פרשת פנחס כ"א תמוז תשפ"ד

אגדה ובקיאות

פנחס בן אלעזר וגו', הנני נותן לו את בריתי שלום

(כה, יא-יב)

במדרש (במדב"ר כא, א) אמרו "אמר הקב"ה, בדין הוא שי-טול שכרו, לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום". וכן פירש הרמב"ן "הודיע הקב"ה למשה שישלם שכר טוב לפנחס על קנאתו אשר קינא לאלוהיו, ועל הצדקה שעשה עם ישראל לכפר עליהם ולא מתו כולם במגפה".

ורבינו מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל בעל המשך חכמה עמד על כך שהרי "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", ואם כן מדוע "בדין הוא שיטול פנחס שכרו" בעולם הזה ולא יקבל את המ-גיע לו רק בעולם הבא ככל שכר מצוה, ויעוין בדבריו מה שתירץ. אך על כל פנים מפנחס למדנו שיש מושג של שכר המשתלם בעול הזה, בפרט למי שמסר נפש בעוז ותעצומות על דבר מצוה וקדושה.

ואכן בדומה למעשהו של פנחס, אנו מורגלים למסר החוזר ונשנה מפי סופרים למיניהם ומסיפורים שונים על רבים טובים שמסרו נפש והיה לסיפור שלהם מה שנקרא "הפי אנד" [סוף חיובי ושמח]. פלוני מסר נפש על תורה וזכה לקבל סכום כסף הגון. פלוני שתק והבליג וזכה לישועה.

[בית מדרש]

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי

מעל בני ישראל... לכן אמור הנני נותן לו את בריתי

שלום (כה, יא-יב)

ישנה אמרה ידועה, שלפלא הוא הדבר, שלאחר שקוראים בתורה בשבת פרשת בלק על מעשה קנאותו של פנחס, מסיימים בזה את קריאת פרשת אותו שבוע. ואילו את סיפור הבטחת שכרו קוראים רק לשבת הבאה, בפרשת פנחס. וכי לא היה מן הראוי להוסיף את פרשת השכר לקריאת השבוע הקודם, ורק אחר כך להפסיק? אלא לימוד גדול רצתה התו-רה ללמדנו! כשאדם עושה מעשה קנאות ומקנא את קנאת ה' בתוך בני ישראל, אין למהר ולתת את שכרו. יש לבדוק תחי-לה מה הן סיבות קנאותו... מה הם המניעים שעומדים מאחו-רי המעשה, לאיזה מטרות הם נועדו... שבוע שלם יש לשבת על מדוכה זו, ורק אחר כך אפשר להכריז, כי הייתה זו קנאה לשם שמים ומגיע עליה שכר ברית שלום... ובשם המגיד מיש-

רים רבי מרדכי דרוק זי"ע מובא, כשרצה להסביר מהו קנאות אמיתית היה אומר בצחות: "כי הנה אצל פנחס" (ברש"י סוף פרשת בלק) כתוב: "ראה מעשה וכו' ומיד ויקח רומח בידו", והנה היום לדאבונו רואים הרבה פעמים שקודם "לוקחים רומח ורק אחר כך מחפשים את המעשה"... "בקנאו את קנאתי בתוכם" סיפר הגה"צ רבי משה אהרן שטרן: בשבת ליויתי את מורי ורבי, הגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן לתפילת מנחה בישיבת חברון. בדרך ראינו מכוניות נוסעות. אמר רבי אליהו: "רחמנות עליהם, אין מי שילמד אותם, אולי נחזור לישיבה, אני לא יכול לראות את אחי בני ישראל נוסעים בשבת". אמרתי לו: "הרי עברנו כבר את רוב הדרך לישיבת חברון, עדיף למהר ללכת, וכך נראה פחות חילולי שבת". הסכים רבי אליהו לדברי, אך הוסיף אנחה שוברת לב. באותו רגע עצרה מכונית בסמוך לנו, והנהג פנה אלינו ושאל: "איך אני מגיע לרחוב יפו?" פרץ רבי אליהו בבכי: "איך אוכל לומר לך דבר שאסור לך לעשות, אסור לנסוע בשבת! שני, איך אני יכול שלא למלא בקשתו של יהודי"... ושוב פרץ בבכי. הנהג יצא מן המכונית ואמר: "רבי, מעולם לא הרגשתי הרגשה של אדם המוכיח באמת כמו ברגע זה... גם אמי שומרת שבת וצועקת עלי למה אני מחלל שבת, אך מעולם לא ראיתיה בוכה. אני רואה שאתה מתכוון לטובתי, לכן אני מבטיח לרב שמהיום והלאה לא אסע בשבת. הנה, קח את המפתחות של האוטו ואבוא אליך במוצאי שבת לקחתם". אמר רבי אליהו: "אני רואה שיש לך נשמה גדולה, ולכן אומר לך שגם המפתחות הם מוקצה בשבת, תחביא אותם כאן בצד, ובמוצאי שבת תיקח אותם". הנהג עשה כדברו. רבי אליהו התרגש איך שהנהג קיבל את דבריו, ואמר לי: "אני כבר לא הולך להתפלל ב'חברון', אני רוצה לשוחח עמו. אם אתה רוצה, הישאר עמנו". התחיל לשואלו על אמו ומשפחתו, ולהתעניין על עיסוקיו. השיחה התארכה כשעה ארוכה, כשהם עומדים ברחוב חגי-ממש קרוב לבנין ישיבת חברון, הבחורים ראו ות-מהו, מה לגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן ולחילונו זה... בגמר השיחה ניגש ואמר לבחורים: "לא בזריקת אבנים חלילה תמנעו חילול שבת, בקירוב אמיתי שבא מתוך אהבה תצליחו לקרב רחוקים".

("בית ומנוחה" הובא בנר לשולחן שבת)

אני וצער השכינה הקדושה

כתב המשנ"ב: "נהגו להתאבל בימים אלו דבין המצרים אחר חצות היום כחצי שעה". (מלבד ע"ש, שב"ק, ר"ח, ערב ת"ב.

תקנ"א ס"ק קג ובביה"ל ד"ה בחפיפת הראש). מקור הדברים הינם מהאריז"ל שכתב: "מנהג טוב וכשר לכל בעל נפש לשבת באבלות אחר חצי היום בכל אלו הימים ולבכות לעמלי התורה - יש טענה מיוחדת מהקב"ה שלא ישכחו את צערו על חורבן ביתו וישתפו את עצמם באבלות על החורבן, הגם שעוסקים בכל עת בתורתו הקדושה: "והקב"ה מכריז לצדיקים, אף על פי שחיבתם לתורתו, ולמה לא חייבתם למלכותי? שבועה היא מלפני - שכל שחיכה למלכותי ונצטער עמי על ביתי החרב והיכלי השמים - אני בעצמי מעיד בו לטובה"!!! (פסיקתא רבתי פרשה לה). בימים אלו ראוי לכיין במילה 'רצה' שבברכת עבודה, שהצר"ה תיהפך לרצ"ה, דברי הרמח"ל (קצה"כ עמ' קא), היינו, שימים אלו שהינם ימי צרה - יתהפכו עלינו לימי רצון. ואין צורך לומר שראוי לה - שתדל לחזק את הכוונה בברכות "ולירושלים עירך", "את צמח", וכיו"ב. אם יעלה על ליבך מחשבה 'מי אני בכלל? הרי אני ראוי ומתאים כלל לענינים נשגבים שכאלו', הרמח"ל הק' הכיר את חששך ופתר אותו: "ואם יאמר אדם מי אני ומה אני שאתפלל על הגלות? המפני תפילתי (של פשוט כמוני) יכונסו הגלויות ותצמח הישועה? תשובתו בציוד - דמכל מקום נחת רוח הוא לפניו שבניו מבקשים על כך, ושמוח בזה"!!! (מסילת ישרים פי"ט). רואים שה' מחכה רק לך ומעונין בכך. בכיה של ממש על חורבן הבתי... ודבר זה עושה תועלת גדולה בנפש האדם, עכ"ל. (שעה"כ דף פט ע"ג). מעשה באברך שחזר לביתו ומצאו נעול. דפיקותיו לא הועילו להעיר את בני ביתו הנמים את שנתם. כך עבר לו הזמן

בלילה הקדוש כשהיאוש מתחיל לכרסם בליבו, וכבר מתחיל לתכנן בראשו לישון בחדר המדרגות, בכדי לאגור כוחות לעבודת היום הקדוש. פתאום עלתה על דעתו מחשבה, שבעצם, 'שם שאני השפל נמצא מחוץ לביתי ורוצה להיכנס למנוחה ואיני יכול - כך להבדיל אלף אלפי הבדלות, גם השי"ת כבר חפץ ורוצה לבוא לשכון בביתו למנוחה כמאמר הכתוב (תהילים קלב ח) "קומה ה' - למנוחתך", וכן "דירת מנוחתך שים כבוד" (מפזמון "יום זה יהי", תפילת יו"כ קטן), ועדיין אינו יכול!!! התבונן והעמיק במחשבה נוראה זו של 'שכינתא בגלותא'. תוך דקות בודדות התעורר אחד מבני ביתו ופתח לו, ואמר שהיה שווה כל הקושי הזה - בכדי להגיע להבנה נפלאה זו, המקרבת במידת מה - את המושג הגבוה של 'שכינתא בגלותא' למושגינו הקטנים. מעשה עם החפץ חיים שקרא ליהודי אחד ואמר לו: אתן לך סכום כסף גדול אם תמצא יהודי עני שאפילו כיסא לשבת עליו - אין לו, חזר אותו אחד אל החפץ חיים ואמר לו: אמנם מצאתי הרבה עניים, אבל עניים מרודים כאלה שגם כיסא אין להם - לא מצאתי, ואז אמר לו החפץ חיים: "ובכן דע לך שהקב"ה הוא עני יותר מכל העניים שמצאת, שכן אין כסאו שלם, משום ששפך חמתו על עצים ואבנים, ואמר, מוטב יכנס החץ בי והחריב את ביתו, ועתה הוא ית' מנהם כביכול כיונה ואומר: "אוי להם לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי"!!! (ילקוט לק"ט, חש"ת, עמ' רלב). בכך שאני אומר/עושה פעולה 'כל שהיא' של אבלות, בימי 'בין המצרים' (שיחזרו מכל השנה - להתבוננות כל יהודי והשתתפותו באבלות החורבן, והריחוק הע-

בעומק הפרשה

ריתחא דאורייתא

"איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו

לבתו" (כז, פח)

דקדוק נפלא בהכתובים כתבו בגליוני הש"ס ב"ב קטז. ובכלי חמדה, דמשמע דכל תורת העברת נחלה או נתינת נחלה אינה מתקיימת אלא במי שמת בלא בנים ובתו יורשתו או שאר יורשין, אך אם מת ויש לו בן אין כאן העברת ונתינת נחלה, וצ"ב.

וביאור דחלוק ביסודו דין ירושת הבן משאר כל ירושת קרובים, דירושת הבן היא משום שהבן עומד במקום אביו, ונמצא דאם מת ויש לו בן הרי שהנכסים נשארו ברשות האב, משא"כ הבת אינה עומדת במקום האב, וזהו שאמרה תורה איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו, היינו דאם יש בן הרי הוא עומד במקום אב והממון על חזקתו הוא עומד, אך אם אין לו בן 'מעבירין' או 'נותנין' נחלה לבתו ושאר קרובים, עכ"ד.

והנראה בזה, דהנה תוכן דברי האחרונים הנ"ל הוא, די ש לחלק בין דין ירושת הבן לכל ירושת קרובים, דבירושת הבן מלבד מה דהוא יורש מדין קורבה ומשפחה, עוד אית ביה שהבן עומד במקום אביו, וממילא זוכה בכל הממון שהיה לו לאביו, ונמצא דכל שהבן חי הריז"ז כאילו האב חי, וכ"ה לשון הבעל המאור בב"ב קח: [נב]: דכשהבן קיים הרי הוא עומד

במקום אביו, וממילא הריז"ז כאילו האב קיים.

וכ"ה בקוב"ש ח"ב סי' י"ב דבירושת הבן ניתוסף מה דליכא בשאר יורשין, דמלבד מה דהוא יורש כדין קרוב, עוד אית ביה שהוא עומד במקום אביו, כההיא דב"ב קנט. דבן הבן ומר במקום אביו דאבא קאתינא, ועפי"ז העלה בשיטת רש"י כתובת לח: (ד"ה יש) דאף דאין אדם מוריש קנס ליורשיו [משום דלא נחשב כממון], לבנו מוריש, לפי שעומד במקומו לכל זכויותיו וטענותיו, ובזה חידשו האחרונים דירושת בת שאני, שאין בה הך גדר דעומדת במקום אביו.

יעויין ברמ"א בחושן משפט [סימן רפ"ב סק"א] שכתב, גבי הך מעשה שאדם מת והשאיר כתוב בצוואתו שיעשו עם כספו את הדבר הטוב ביותר על פי תורה. [והנה אנו היינו חושבים מן הסתם, שהדבר הטוב ביותר לעשות עם הכסף, הוא לחלקו לעניים, או ליתנו לכל מיני צדקות וחסד אחרים וכדומה].

אכן יעויין שם שפסק הרמ"א שיתנו את כל הכסף ליורשים. דאם בתורה שהיא "תורת חיים" כתוב את כל דיני ירושה וכו', וכתוב "כי לקח טוב נתתי לכם" א"כ פשוט הוא שזוהי הדרך הטובה ביותר להשתמש בכסף.

(חבצלת השרון - שי לתורה)

שאלות מענינות בהלכה

(בענינים שונים, מבית הגר"ח קנייבסקי)

סיפר הגר"ר אלי' מן שליט"א באוזני מרן שליט"א: תל-מיד חכם שאל את מרן הרב שך זצ"ל הרי מידותיו הנאצ-לות של רבי חיים עוזר זצ"ל היה נורא, - האם נולד כך או שעבד על זה, וענהו: הוא נולד כך, אבל אם לא היה עובד על עצמו, היה נשאר ריק מהם. ובהספדו של רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל על רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל אמר לו -לפני מיטתו: אמרת שלא תקבל שכר על מידותיך כי כך נולדת, אך אין הדבר כן, כי אני מכיר אנשים רבים שנולדו במידות טובות, ומתו פראי אדם. תשובה: אכן, נכון הדבר כפי שאמרת, ורק על ידי עבודה זוכים.

אמרת לרבינו, כי סיפר לי ת"ח שהיה בלונדון ושמע מאחד שסיפר מסבתא שלו. היא התגוררה בבני ברק בימי בראשית של העיר. ופרנסתה היתה שהלכה בבתי ומכרה דברים קטנים כמו עט וכדו'. פעם דפקה בבית החזו"א ואמרו לה שאין צורך במה שמוכרת. החזו"א שאל מי דפק ואמרו לו. הוא ביקש שיקראו לה בחזרה. קראו לה, והוא שאלה מה מוכרת בדיוק, פתחה כל מה שהיה לה. החזו"א לקח עט ונייר ועבר כל פריט ופריט כמה עולה ואח"כ בסוף, עשה סך הכל, ונתן לה את כל הסכום ואמר לה: אין זו דרך פרנסה לאשה לדפוק על הבתים ולמכור. ה' רוצה לתת לכל אחד פרנסה, זה רצונו של ה', מען דארף נאר עפענען אקליין פענסטער (=וצ-ריך רק לפתוח חלון קטן) תגידי לבעלך שיפתח חנות ירקות, ע"כ. שאלה: זה לכאורה דבר משונה שהחזו"א שאל מי דפק. תשובה: אז בשעתו התגוררו כאן בבני ברק ציבור קטן ולא היה את מי לשאול ועם מי לה-תייעץ, והרגיש אחריות. שאלה: קודם שילם לה ואח"כ אמר לה, ומדוע צריך היה לשלם על הכל? תשובה: הוא עשה בצורה הזו, כי רצה שיכנס לה הענין היטב לראש.

[כל משאלותיך]

צום שלנו ממקומנו הטבעי) הרי כביכול אני אומר/מראה לקב"ה שאני 'נושא בעול', אכפת לי מהמצב הנוראי הזה, של הגלות, של הריחוק שלי - ממך ומביתך הקדוש, איני מעוניין שמצב גרוע זה ימשך עוד חלילה, די לנו במה שעברנו עד עתה בכמעט אלפיים שנות גלות, ואינני מתעלם מכך!!! מעט לשונות מלוקטים מגודל צער השכינה הקד': "ואין מנחם לי ואני מושלכת בעפר חובקת אשפתות... ואם הייתם משערים אחד מאלף אלפי ארבעים ורבי רבבות מהצער שאני שרויה בו, לא היתה נכנסת שמחה בליבכם ושחוק בפיהם, בזכרכם כי בסיבתכם אני מושלכת בערפ... וכו-לנו געינו בבכייה... וגם בשמענו צרת השכינה בעוונותינו וקולה כחולה המתחננת אלינו..". (שלה"ק מס' שבועות, מגילוי השכינה למרן הבית יוסף בליל שבועות). הובא על רבי אברהם הלוי זצ"ל מצפת, שמנהגו היה להסתובב בחצות לילה ברחובות היהודים, וצעק בקול מר: "אחינו בית ישראל הלא ידוע לכם שהשכינה בעוונותינו הרבים בגלות, ובית מקדשינו היה לשרפת אש, ויש-אל ראל בגלות המר וסובלים ייסורים... ואתם שוכבים על מיטותיכם בהשקט ובטח? קומו ונצעק אל ה' אלוקינו שהוא מלך חנון ורחום אולי ישמע ה' את קול תפילותינו וירחם על עמו שארית ישראל". (ס' קב הישר פצ"ג). עוד כתוב עליו (שם) שהאריז"ל שלחו פעם אחת אל הכותל המערבי לשפוך תחינה, וכשבא לשם בתפילה ותחנונים ובכיה גדולה, ראה על הכותל צורה של אישה לבושת שחורים, ומרוב פחדו נפל על פניו ארצה וצעק ובכה: אוי לי, אוי לי שראיתך בכך, אהה על נפשי ... עד שהתעלף, וכשחזר, אמר לו האריז"ל: רואה אני בך שזכית לראות את השכינה. (עיי"ש עוד עניינים חשובים בעניני האבלות וצער החורבן). סוף דבר: עלינו לדעת שיש 'כח טומאה רוחני' הרוצה ומשתדל מאד שעם ישראל לא יהיו אכפתיים ושלא ישימו לב לצער השכינה הקדושה. כך כתב הרמח"ל וז"ל: "... שגרמה להם להיות קמצנים וכלאים לגבי שכינתך, שלא יהיו נדיבים לישא ליבם אותם, לתקן אותה לשכי-נה". (תפילות, תפילה ש"ן). ממילא מבינים אנו, שיש לכל אחד ואחד מאיתנו תפקיד מאד חשוב - לעשות את הדבר ההפוך, להשתדל לישא בעול על ידי מעשינו הטובים ולהתפלל על כך מעומק ליבנו.

[מסילות בלבכם]

"וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לד' בשבועותיכם" (כח, כו)

צריך ביאור, מדוע לא מכנה התורה את חג השבועות במהות ענינו: חג מתן תורה? מכלל מצינו שלחג השבועות לא נאמר תאריך בתורה כשאר החגים? ומהו "בשבועותיכם"? ביאר הרב משה פורטמן זצ"ל בשם רבו הגה"צ רבי דניאל מובשוביץ זצ"ל הי"ד מקלם שהתורה מדגישה שאת מהות ענינו של חג זה: "קבלת התורה" מחולל האדם בעצמו בפנימיותו על ידי ההכנה, ובזה נרמז שם החג ומודגש "שבועותיכם" היינו שלא כב"ציאת מצרים" שם זכו ע"י איתערותא דלעילא, כאן חייבים איתערותא דלתתא, שקבלת התורה תלוי כל כולה בהכנתם שלכם, ואז ניתנת הארה משמיא לזכות בתורה. (כתבי הסבר מקלם ותלמידיו עמ' תרצט)

"וצויתתה אותו לעיניהם, ונתת מהודך עליו" (כז, יט)

צריך להבין, מהו ענינו של ציווי זה, וכי יש דבר שיהושע עוד אינו יודע מהנהגתו של משה רבינו, והרי הוא "נער לא ימיש מתוך אוהל", יומם ולילה שהה עם משה ולמד ממנו הכל? ביאר הגאון רבי אליהו שווי זצ"ל ראש ישיבת פילדלפיה שכל תקופה יש לה את דרכי ההנהגה שלה ונסיונותיה. אלמלא הציווי המפורש, יתכן שיהושע היה חושב שעליו לשנות את ההנהגה בהנהגה ההולמת לדורו, שהיא הנהגה אחרת מזו של משה רבינו, ועל כן ציווה הקב"ה למשה רבינו שיתן מהודו על יהושע לעיני כל ישראל, להורות שימשיך להנהיג בדיוק כפי שהנהיג הוא, כלומר, באותה הדרך שבה נהג משה, ולזה צריך ציווי מיוחד. (ר' אליהו שווי זצ"ל)

לכן אמר הנני נותן לו את בריתי שלום (כה, יב).

אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו, לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום (במדבר רבה). הרבה דיו נשפך לבאר את דברי המדרש: בדין הוא שיטול שכרו. ונביא בעזר ה' כמה פירושים:

הסטייפלער זצ"ל אומר: על אלו מצוות מקבלים שכר בעולם הזה? אולי פירותיהם כבר כאן? אנחנו אומרים כל יום: אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, ואלו הן כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והשכמת בית המדרש שחרית וערבית, והכנסת אורחים, וביקור חולים, והכנסת כלה, ולווית המת, ועיון תפילה, והבאת שלום בין אדם לחבירו, ותלמוד תורה כנגד כולם. מה המכנה המשותף של כולם? הם מצוות שבין אדם לחבירו! כך ההנהגה של הקב"ה - מצוות שבין אדם למת - קום כל השכר שמור לעולם הבא, מצוות שבין אדם לחבירו שהנהגה של המצוה היא פה, מידה כנגד מידה אף בשכרם אוכל פירותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא. נעבור על הכל - כיבוד אב ואם, גמילות חסדים, הכנסת אורחים, ביקור חולים, הכנסת כלה, לווית המת, הבאת שלום בין אדם לחבירו - כולם מצוות שבין אדם לחבירו, ובהם ההנהגה היא מידה כנגד מידה שאף אוכל פירותיהם בעולם הזה. אבל אנחנו אומרים עוד שנים - השכמת בית המדרש שחרית וערבית, ותלמוד תורה, מה זה שייך לבין אדם לחבירו? צריך לדעת, אדם שלומד תורה הוא עושה חסד עם העולם - תלמוד תורה כנגד כולם, נכון שכל מצוה מוסיפה זכויות, אבל כל מצוה מוסיפה זכויות בעקיפין, זה מעורר זכויות אבל זה לא ישיר חסד עם העולם, תלמוד תורה! השכמת בית המדרש! הם כנגד כולם - ההשפעה שלהם היא באופן ישיר! כשאדם לומד תורה הוא משפיע חסד וזכויות לעולם, הוא מציל את העולם מגזירות, כנגד כולם! ההשפעה היא ישירה של חסד, בניגוד לכל המצוות, עד כדי כך שהחסד שהוא עושה עם כל הבריות זה כנגד כולם!! זאת אומרת, אם יציעו לבחור ישיבה או להתעסק בעניני חסד גדולים, להקים ארגון חסד כמו כל ארגוני החסד הענקיים שיש היום, או לשבת ולעמול בתורה, צריך לדעת - החסד שהוא עושה ע"י שהוא עמל בתורה, החסד הישיר שהוא עושה לעולם עם התלמוד תורה זה כנגד כולם!! כנגד כל הבין אדם לחבירו, חסד ישיר לעולם יותר מכל ארגוני החסד החשובים! לכן בתלמוד תורה אוכלים פירו - תיהם בעולם הזה, מצד החלק שבין אדם לחבירו שיש בתלמוד תורה! ידוע הסיפור עם החפץ חיים, בעיירה באזור שלו רצו לבנות בית חולים, היה שם אסיפה של גבירים - דינו, והתרימו לטובת בית החולים החדש, כל אחד תרם והתחייב כפי יכולתו, אחד תרם שתי מיטות, אחד שלוש מיטות, גביר אחד גדול התחייב לתרום חדר שלם, ואחר התחייב כמה שעולה החזקה לתקופה מסוימת, וכך המשיכו בסבב ההתרמה עד שהגיעו לחמישים מיטות, שאלו את החפץ חיים: מה הרב תורם לענין הגדול הזה שיהיה בית חולים? אמר להם החפץ חיים: הישיבה שלי תורמת מאה מיטות!! מאיפה לישיבה יש כסף? הישיבה שלי תורמת את המאה מיטות של החולים שלא יכנסו בכלל לבית החולים, שלא יצטרכו בית חולים, בזכות הישיבה! תלמוד תורה כנגד כולם, זה חסד ישיר! אנחנו צריכים לדעת תלמוד תורה כנגד כולם! זה לא עקיף! זה הבין אדם לחבירו הכי גדול! זה מה שמגן! זה מה שמוריד את כל הגזירות! וחזן מתלמוד תורה אנחנו מזכירים עוד דבר שהוא נראה שאינו בין אדם לחבירו: עיון תפילה! אומר הסטייפלער: גם תפילה זה כמו תלמוד תורה - הכוח של התפילה הוא פועל באופן ישיר, זה מבטל גזירות ומגן כמו תורה! ועל פי האמור מבאר הסטייפלער את דברי המדרש, פנחס עשה שני דברים: תחת אשר קנא לאלוקיו - זה בין אדם למקום, ויכפר על בני ישראל - זה בין אדם לחבירו, ממילא כיון שפנחס עשה חסד עם בני ישראל - להם הצלה, כיפר עליהם, דברים שהם בן אדם לחבירו, לכן בדין הוא שיטול שכר כנגד כולם הזה - בהנהגה של הקב"ה על חסד בעולם הזה.

ה' עתה באתי ויפול יהושע אל פניו ארצה וישתחו, אמר לו: אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשיו בטלתם תלמוד תורה! - אמר לו: על איזה מהן באת? - אמר לו: עתה באתי, מיד וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק. אמר רבי יוחנן: מלמד שלן בעומקה של הלכה. שואל הפנוביז'ר רוב: אם הוא בא להוכיח אותו על ביטול תורה, למה הוא בא פתאום עם מדים של גנרל? עם מדי צבא - שר צבא ה', הוא היה צריך לבוא עם פראק, עם בגדים של משגיה, של ראש ישיבה? אומר הפנוביז'ר רוב: נכון, המלאך הוכיח אותו על ביטול תורה, אבל הוא לא דיבר איתו בתור מוסר, הוא דיבר איתו בתור ביטחוניסט, הוא מדבר עכשיו בשפה צבאית טהורה, אתה צריך לדעת שעשית פה דבר שסיכן את כל המערכה, מבחינה צבאית יש פה סיכון גדול, ביטלתם תורה! זה הנשק שלנו! אותו אתם לקחתם! כמו שהוא יגיד לו: תשמע, בדקנו ופי - תאום ראינו שכל הדלק של הטנקים ושל המטוסים יש בו חומר שלא יכול לפעול, כל המערכה אבודה, הוא דיבר איתו בשפה צבאית טהורה, לכן הוא בא עם מדים של גנרל, הוא אומר לו: אני לא מדבר לא על פי מוסר, לא על פי תורה, אני מדבר בתור ביטחוניסט - תלמוד תורה כנגד כולם! מדברים איתנו על שוויון בנטל, שוויון בנטל - אנחנו צריכים לדעת תלמוד תורה כנגד כולם! זה לא עקיף! זה הבין אדם לחבירו הכי גדול! זה מה שמגן! זה מה שמוריד את כל כל הגזירות! וחזן מתלמוד תורה אנחנו מזכירים עוד דבר שהוא נראה שאינו בין אדם לחבירו: עיון תפילה! אומר הסטייפלער: גם תפילה זה כמו תלמוד תורה - הכוח של התפילה הוא פועל באופן ישיר, זה מבטל גזירות ומגן כמו תורה! ועל פי האמור מבאר הסטייפלער את דברי המדרש, פנחס עשה שני דברים: תחת אשר קנא לאלוקיו - זה בין אדם למקום, ויכפר על בני ישראל - זה בין אדם לחבירו, ממילא כיון שפנחס עשה חסד עם בני ישראל, הוא עשה להם הצלה, כיפר עליהם, דברים שהם בן אדם לחבירו, לכן בדין הוא שיטול שכר כנגד כולם הזה - בהנהגה של הקב"ה על חסד בעולם הזה.

דרך נוספת לבאר דברי המדרש, אמר לי יהודי ת"ח, שראה בדירה של הראש ישיבה הגדול ר' שמואל רוזובסקי מדרש רבה, וכתוב שם בצד בכתב ידו של ר' שמואל דבר נפלא, מה זה בדין הוא שיטול שכרו, עוד פירוש - פי - רש שלישי: כתוב בתהלים (סב, יג): ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעט - שהו. למה כשהקב"ה משלם לאיש כמעשהו זה נקרא חסד? בשלמא אם זה היה יותר ממעשהו זה חסד, אבל אם התשלום הוא כמעשהו מדוע זה חסד? אומר ר' שמואל: יהודי כשהוא עמל בתורה, ומקיים מצוות, הוא מרגיש כזה תענוג רוחני בכך שהוא עושה רצון ה', שהתענוג הזה בעצמו הוא כבר שכר על עבודתו! הוא כבר קיבל את השכר בעולם הזה, בשמחה שיש לו מהמ - צוה: האור החיים הקדוש בתחילת פרשת ראה, על הפסוק (דברים יא, כ-כח): ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלוהיכם... והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלוהיכם... מבאר מדוע נאמר על הברכה: אשר תשמעו ולא נאמר אם תשמעו? מפני שמלבד הברכה המושגת מדרך ה' כשכר על קיום המצוה, עוד לו עמה ייעוד הטוב, והוא "אשר תשמעו" כי השמיעה בתורה הוא תענוג מופלא! ומחיה הנפש! כאומר (ישעיה נה, ג): שמעו ותחי נפשכם, והמרגיש בטעם התורה תשיחנו נפשו כי עליו לשלם גמול טוב למתן טובה מופלאה, ואין צריך לומר שאין לתבוע שכר עליה. "אשר תשמעו" זה הברכה הכי גדולה! אדם שיש לו מתיקות בתורה ומצוות - מרגיש שבכלל לא מגיע לו שכר על זה, הוא מרגיש שהוא חייב עוד לשלם להקב"ה על העונג שהוא קיבל בעולם הזה כל השכר הנוסף, כל התשלום לאיש כמעשהו, זה כבר אחרי שהוא קיבל שכרו, ולכן זה חסד, זה חסד ה' שהוא עוד משלם לאיש כמעשהו! אומר ר' שמואל: כל זה נכון על כל המצוות, חוץ ממצוה של קנאות להרוג יהודי, כשצריך להרוג יהודי - פינחס הרג את זמרי, אפילו שזה היה לכפר על בני ישראל, בכזו מצוה לא מרגישים תענוג בעולם הזה! בכל זאת להרוג יהודי!!! וממילא אם לא מרגישים תענוג בעולם הזה, לא קיבלו את השכר בעולם הזה, אז בדין מגיע שכר - זה לא רק חסד, ולכן "בדין הוא שיטול שכרו", על כל המצוות - לך ה' חסד זה, בגלל שהוא כבר קיבל פה את השכר בהנאה מהמצוות, אבל כשהורגים יהודי אפילו שזה מצוה, אין הנאה! ופה בדין הוא שיטול שכרו.

[נחל אליהו]